

DOJRZAŁOŚĆ SZKOLNA

Dojrzałość szkolna to mówiąc najprościej, osiągnięcie przez dziecko takiego stopnia rozwoju umysłowego, emocjonalnego, społecznego i fizycznego, jaki umożliwia mu udział w życiu szkolnym oraz opanowanie treści programowych klasy I.

Dojrzałość szkolna zależy od wielu czynników:

- warunków bytowych dziecka
- wykształcenia rodziców
- wychowania przedszkolnego
- zdolności dziecka
- stanu zdrowia dziecka.

Każda matka i każdy ojciec pragną, aby ich dziecko było dobrym uczniem, by osiągało sukcesy w szkole, a każde dziecko chce mieć dobre oceny, chce być chwalone, wyróżniane, nagradzane. Jednakże wielu rodziców odczuwa niepokój i niepewność. Dotyczy to zwłaszcza tych rodziców, którzy obserwując swoje dziecko zauważają, że nie lubi ono rysować, że płacze przy szlaczkach, nie potrafi złożyć z liter prostego wyrazu, wyróżnić głosek w wyrazie, że pisze literki lub cyferki w odwrotnym kierunku. Niektórych rodziców mogą natomiast niepokoić takie zachowania jak niechęć przebywania z innymi dziećmi, nieśmiałość lub nadruchliwość, konflikty z rówieśnikami, lęk przed szkołą, niewyraźna mowa dziecka, dziecinność czy powolność. To wszystko świadczy o tym, że rodzice są utwierdzeni w przekonaniu że nie wystarczy umiejętność czytania, liczenia czy pisania, by mieć sukces w szkole. I mają rację. Dziecko przekraczając próg szkolny powinno posiadać zespół umiejętności określanych jako dojrzałość szkolna.

Dojrzałość szkolna to dojrzałość fizyczna, umysłowa, społeczna i emocjonalna.

Dojrzałość fizyczna to ogólna sprawność organizmu i zdrowia dziecka. Dziecko szkolne dysponować musi odpowiednim zasobem sił fizycznych i odpornością na zmęczenie. Wielogodzinne siedzenie w ławce, noszenie ciężkiego tornistra

szkolnego i wykonywanie różnych zadań umysłowych jest trudne nawet dla dziecka zdrowego, silnego i sprawnego. Przy takich czynnościach jak pisanie, rysowanie, wycinanie, wydzieranie, konstruowanie i innych pracach plastyczno – technicznych, potrzebna będzie dziecku dobra sprawność rąk, koordynacja ruchowa i koordynacja ruchowo – wzrokowa. W przeciwnym wypadku ruchy rąk będą powolne, nieharmonijne, sztywne, kanciaste, mało precyzyjne.

Dojrzałość umysłowa dziecka przejawia się w zainteresowaniu nauką, zwłaszcza czytaniem, pisanem, liczeniem, zaciekawieniem zjawiskami zachodzącymi w najbliższym otoczeniu. Dziecko dojrzałe umysłowo potrafi skupić uwagę przez dłuższy czas na tej samej czynności, potrafi z uwagą śledzić treść opowiadanej lub czytanej bajki. Jego mowa jest poprawna pod względem artykulacyjnym, a słownictwo bogate. Dziecko dojrzałe do szkoły, potrafi doprowadzić do końca rozpoczętą pracę. Ciekawi je wynik swoich poczynąń.

O poziomie umysłowym dziecka mogą świadczyć również jego rysunki. Rysunki dzieci dojrzałych są bogate w treść, kolory, zawierają dużo szczegółów, są prawidłowo rozmieszczone na kartce. Przy odwzorowywaniu zachowany jest właściwy kierunek, od lewej do prawej krawędzi kartki i z góry na dół.

Dziecko dojrzałe społecznie prawidłowo nawiązuje kontakty z rówieśnikami i dorosłymi, potrafi współżyć w zespole, przestrzegać zawartych umów. Charakteryzuje je zdyscyplinowanie, obowiązkowość, samodzielność. Samodzielność dotyczy nie tylko czynności samoobsługowych jak ubieranie się, mycie, czesanie, ale dotyczy również samodzielnego podejmowania prawidłowych decyzji w różnych sytuacjach społecznych i rozeznania, co jest dobre, a co złe (np. że nie wolno krzywdzić innych, niszczyć cudzej własności, przywłaszczać sobie znalezione rzeczy). Dziecko, które osiągnęło dojrzałość społeczną dobrze czuje się w nowym środowisku szkolnym. Przejawem niedojrzałości społecznej jest absorbowanie uwagi nauczyciela, domaganie się ciągłego wyróżniania i dążenie do uprzywilejowanej pozycji w klasie. Dzieci niedojrzałe społecznie mogą też izolować się od grupy, unikać wspólnych zabaw, łatwo poddawać się dominacji kolegów, wykazywać bierność, nieśmiałość, lękliwość, małomówność.

Dojrzałość emocjonalna to zdolność do przeżywania bogatego, zróżnicowanego świata uczuć, to odpowiednia do wieku umiejętność panowania nad swoimi emocjami i kontrolowania ich. Impulsywność reakcji u siedmiolatka ulega obniżeniu, zaś czas przeżywania różnych stanów wydłuża się. Przeżywa różne radości i smutki związane z życiem klasy. Dojrzały emocjonalnie siedmiolatek prawidłowo reaguje na pozytywne bądź negatywne uwagi dotyczące zachowania i postępów w nauce, nie załamuje się z byle powodu. Dziecko niedojrzałe emocjonalnie jest wybuchowe, drażliwe, agresywne, złości się lub płacze z błahego powodu, często popada w konflikty z kolegami. Może też być zahamowane, załęcznione, niepewne, nadwrażliwe, płaczliwe. Taki typ dziecka boi się głośniejszych uwag nauczyciela, nawet wtedy gdy nie dotyczą ich samych. Czasami skarżą się na ból głowy, brzucha, bezsenność. Bywa, że przed wyjściem do szkoły mają wymioty, biegunkę.

Co rodzice mogą zrobić, aby zapewnić dziecku dobry start w szkole?

- ✓ Przygotujcie mu stałe miejsce do pracy i odrabiania lekcji, miejsce na przybory i książki.
- ✓ Pobudzajcie do opowiadania o wydarzeniach i przeżyciach szkolnych.
- ✓ Zachęcajcie do malowania, rysowania, lepienia z plasteliny – to bardzo dobrze wpływa na sprawność manualną i przygotowuje do nauki pisania.
- ✓ Grajcie z nim w różne gry, które rozwijają pamięć wzrokową, spostrzegawczość i logiczne myślenie.
- ✓ Czytajcie dziecku wartościowe utwory literackie – uwrażliwiają moralnie, wzbogacają słownictwo, uczą skupienia.
- ✓ Wdrażajcie do systematyczności, obowiązkowości i punktualności.
- ✓ Przeglądajcie zeszyty i prace szkolne dziecka, chwalcie za to, za co warto pochwalić, zgańcie, jeśli pociecha na to zasłuży.
- ✓ Wymagajcie, by dziecko pakowało wieczorem swój tornister.
- ✓ Mądrze motywujcie – wielu rodziców uważa, że groźba kary lub awantury zmotywują dziecko do nauki. Nieprawda. Od kary lepsze są nagrody, ale tu trzeba ostrożnie postępować. Złotym środkiem będzie drobna nagroda w postaci uznania rodziców. Pochwały. Nie doprowadźmy do tego, aby dziecko uczyło się dla nagrody.

- ✓ Nie wyręczajcie, lecz wspierajcie – pozostawcie naukę dziecku. To przecież jest jego zadanie, to ono ma się rozwijać. Wy możecie jedynie dziecko wspierać :pomóc mu znaleźć czas i miejsce do odrabiania lekcji, zainteresować książką, filmem, wytłumaczyć zadanie, kiedy samo sobie nie radzi i przychodzi z prośbą o pomoc. Jednak nie odrabiajcie za nie lekcji!
- ✓ Ufajcie swojemu dziecku, nie odtrącajcie go – dziecko ma czasem w szkole dużo problemów – z nauką, rówieśnikami i musi mieć z tym problemem do kogo przyjść. Znajdźcie czas, aby wysłuchać dziecko, zrozumieć jego uczucia, pomóc mu odnaleźć się w tej sytuacji. Jeśli wy tego nie zrobicie. Poszuka pociechy lub wyjaśnienia gdzie indziej.
- ✓ Doceniajcie osiągnięcia dziecka, a nie stopnie – starajcie się zauważać i doceniać nawet najmniejsze postępy i osiągnięcia dziecka. Pamiętajcie o tym, że każdy jest inny i rozwija się zgodnie z swoim rytmem. Nie porównujcie swojej pociechy do kogoś innego. Pamiętajcie o prawie do indywidualności.
- ✓ Nie chrońcie dziecka przed konsekwencjami – jeżeli dziecko zasłuży, niech będzie ukarane. Gdy zrobi coś złego, nie brońcie go. Musi ponieść konsekwencje swego czynu, bowiem jeśli zorientuje się, że rodzic ślepo go broni – będzie nadal źle postępował, wiedząc, że i tak nie zostanie ukarany. W stosunku do dzieci nie stosujemy kar fizycznych, a zawstydzamy je, strofujemy zawsze z uzasadnieniem, motywacją i perswazją.

Współpraca rodziców z nauczycielem i stosowanie powyższych wskazówek to gwarancja sukcesu dziecka w szkole.

Opracowała: Monika Kaczorowska

LITERATURA:

1. J. Pieskowa: Jak im pomóc? Warszawa 1985
2. H. Prus – Wiśniewska: Zanim dziecko pójdzie do szkoły. Warszawa 1999
3. B. Wilgocka – Okoń: Gotowość szkolna dzieci sześciolletnich. Warszawa 2003